

Dos segles de tradició va

Aquest any en fa vint-i-cinc que nasqueren els Castellers de Barcelona. Podria ser una efemèride particular d'un col·lectiu més de la ciutat, però commemora el pas primer i fonamental perquè una tradició, arrelada al món rural i a unes comarques determinades del sud de Catalunya, fes forat a l'entorn de la capital i hagi esdevingut avui un fenomen d'afecció i d'interès creixent, més comparable a un esport o a un espectacle que no pas a una manifestació folclòrica tradicional.

En un estiu en què tantes coses fan un quart de segle —la revolta gai a Greenwich Village, l'arribada d'Armstrong a la Lluna, la reinstauració monàrquica a Espanya...—, l'aniversari de la colla de Barcelona podria ser poc notícia, si no coincidís també amb el de l'inici d'una nova època del fet casteller que li dona avui un dinamisme de futur engrescador.

Els castells humans tenen un parell de segles d'història, i diuen les cròniques antigues que va ser l'any 1881 el més esplendorós de tots els temps per la gran quantitat de construccions de nou pisos que s'hi van fer; l'any 1883 es va fer un "cinc de nou amb folre", un castell que mai més no s'ha tornat a fer. Els primers historiadors del fet casteller anomenaren la dècada d'Època d'Or dels Castells; però, aquelles proeses, només les feien dues colles de castellers, la Vella i la Nova dels mítics Xiquets de Valls. Tot i que al segle passat va haver-hi colles fugaces a Tarragona i en algun altre lloc, l'activitat castellerà fora de Valls no va organitzar-se fins als anys 20 (Xiquets de Tarragona, 1925; Nens del Vendrell, 1926) o fins després de la guerra (Castellers de Vilafranca, 1948; Minyons de l'Arboç, 1958). Però colles i afecció no es movien del Camp de Tarragona i del Penedès, les comarques on havia arrelat un costum que derivava del Ball de Valencians.

Segona època d'or: millor que la primera. L'any 69 va ser molt important per al fet casteller. Els Nens del Vendrell descarregaren per primera vegada aquest segle el pilar de sis i el pilar de set amb folre (aquest darrer no s'ha fet mai més). La Colla Vella de Valls carregava amb polèmica el primer cinc de vuit del segle ("la catedral dels castells" que en diuen) i els Castellers de Vilafranca carregaven el seu primer quatre de vuit (el carro

L'any 1969 naixia una nova concepció de colla, menys tradicional i més moderna, més espontània i més urbana. Ara se'n compleixen vint-i-cinc anys. Són els castellers de Barcelona.

gross). Tot això i sobretot la reinvençió del folre (la doble pinya) i el lideratge dels Nens del Vendrell dugueren una gran reviscolada del fet casteller i una extensió de l'afecció que es concretà en l'aparició de noves colles a Valls (els Joves, 1971), Sitges (1971), Vilanova (1972), Altafulla (1973), la Roca del Vallès (1974), el Vendrell (Colla Jove, 1974), Torredembarra (1975), Cornudella del Montsant (1976), Montmeló (1978), Terrassa (1979), Tarragona (Colla Jove, 1979) etc. La cosa no ha parat i els anys 80 s'incrementà amb escreix gràcies a la reconquesta dels castells de nou; i així tenim avui 35 colles constituïdes, les últimes a Sant Boi, Gavà i Esparreguera, i algunes més que es van formant a Esplugues i Sabadell...

El salt a la gran ciutat. Però abans que sortissin colles com bolets a la dècada dels 70, fins i tot abans d'aquelles proeses que consagren l'any, per l'estiu del 1969 naixia una colla castellerà a la ciutat de Barcelona. Hi ha notícia que el 1877 ja va haver-hi uns Xics de Barcelona i que el 1890 es va formar una colla a al vila de Gràcia, però el primer intent seriós de fer castells a Barcelona és degut a Ramon Sala i a Josep Durich, dos antics castellers de Vilafranca que vivien a la capital; paral·lelament, Josep Porta, un antic cap de colla de Tarragona assajava anxanetes a Santa Coloma de Gramenet. Durich i Sala van crear el 1958 un "cos de castellers" dins els Ballets de Catalunya, que va actuar de manera irregular durant cinc anys. El 1969, el vilafranquí Josep Sala, fill del primer impulsor, i el vilanoví Nicolau Barquet engrescaren un petit nucli d'afeccionats, com el vilafranquí Manel Pallarès, i crearen els Castellers de Barcelona. Tots tres continuen a la colla i recorden el primer pilar de quatre que van plantar, el 8 de juny del 69, en l'acte de la primera pedra del monument als castells de Coma-ruga; eren només set castellers, però ja havia nascut una colla que acaba de complir 25 anys. La colla va emparar-se legalment en l'Obra del Ballet Popular, en la Federació Catalana de Gimnàstica i fins i tot en la secció cultural de la Cooperativa de Teixidors a Mà.

"Els Castellers de Barcelona vàrem haver de ser innovadors en moltes coses —afirma Josep Sala, el primer cap de colla—. Les circumstàncies de la gran ciutat obligaven a barrejar els as-

El tres de vuit carregat el passat dia 9 de juliol. De moment és encara el màxim castell dels Castellers de Barcelona.

al nord i es fan urbans

XAVIER CAPDEVILA

saigs amb una feina de difusió i d'explicació del que eren els castells. Costava, però jo sempre deia: Hem d'arribar a ser tan importants com el Barça". Ara la gent ja no els demana si són de Valls quan els veuen actuar a Barcelona i, des de fa uns deu anys, i molt especialment des dels Jocs Olímpics, noten que són molt més reconeguts, tant de les institucions com dels ciutadans. Tampoc no són una colla d'estar per casa, i sense figurar entre les cinc punteres mantenen un bon nivell de colla de vuit.

Però la colla de Barcelona no era només un reducte de castellers nostàlgics del sud emigrats a la capital. Les innovacions que comenta Josep Sala incloïen també la incorporació de les dones com a membres de la colla o la integració de grups de nous castellers castellanoparlants —sobretot procedents de Santa Coloma— que s'entusiasmaven amb una activitat genuïnament catalana. Els castells començaven a conquerir el nord i naixia una nova concepció de colla, menys espontània i més vocacional, menys tradicional i més moderna, menys de poble i més urbana. Aquests elements nous, així organitzatius i socials com tècnics, han anat fent-se comuns en les colles que han proliferat al Baix Llobregat, al Barcelonès i al Vallès; i no sols han estès tradició i afició cap al nord, sinó que han creat

Esquerra. El primer pilar de set amb folre, descarregat aquest segle pels nens dels Vendrell el 1969, va obrir una època. Dreta. Un set amb folre d'avui.

L'increment de colles al nord no preocupava gaire fins que una colla urbana, la dels Minyons de Terrassa, no sols va igualar les històriques de Valls i Vilafranca, ans va començar a superar-les amb castells com la torre de nou amb folre i manilles, aconseguida l'any passat

per primera vegada en la història, o amb l'arrencada insòlita que han fet enguany que han completat el quatre de nou, el tres de nou i el cinc de vuit (considerat el millor triplet del segle) abans que cap altra colla hagi assolit un sol d'aquests castells.

La incorporació de noves tècniques, assaigs més sistemàtics i assessorament científic i mèdic en l'activitat castellerà són objecte de diversos estudis recents i també d'una jornada de debat que fa poc van organitzar el Centre d'Alt Rendiment Esportiu (INEFC) i la innovadora colla dels Minyons de Terrassa. En les sessions d'aquella jornada, es palesaren les diferències de preparació tècnica i de condició física dels castells i castellers, d'abans i d'ara, i la necessitat d'aplicar noves fórmules i noves disciplines per mantenir i superar l'elevat nivell casteller d'avui. Les colles més receptives eren les més noves i urbanes i les més preocupades eren les que tenien més anys i més tradició.

XAVIER CAPDEVILA

El quatre de vuit. El carro gros és una construcció que els barcelonins controlen des de fa 12 anys, però que els ha costat de mantenir.

La colla de Barcelona vol barrejar innovació amb tradició i per això el seu president afirma que el 25è aniversari ha de servir per a "dominar els castells de vuit i arrencar aviat amb intents de castells de nou". En Pere Rovira té també parentius vilafraquins i vilanovins, però se sent profundament barceloní; en Sala el va portar als Castellers l'any 1969, quan tenia setze anys, i abans de ser president va ser vuit anys cap de colla; el que més l'enorgulleix és "haver aconseguit donar a la plaça de Sant Jaume la categoria de 'plaça casteller' i que la Mercè sigui una diada important del calendari casteller, perquè s'hi convoquen les millors colles del moment; hem lluitat molt i ara no ens ho deixarem perdre".

El preu de la fama. Aquest estiu, tres televisions nord-americanes (Discovery Channel, ABC, CBS) han fet reportatges sobre els castells humans catalans. Els Castellers de Barcelona han representat la ciutat en nombroses actuacions a l'estranger i també han participat en pel·lícules com *La Plaça del Diamant*. Precisament una de les anxanetes de la colla és la Raquel, filla de la Sílvia Munt, que últimament també ha de compartir protagonisme amb son pare, Miquel Cors, l'Antònio de *Poble Nou*, de ben segur el més famós dels 200 castellers de la colla barcelonina.

Però al larg d'aquests 25 anys no tot han estat flors i violes. Crear afecció en general i més a la ciutat ha costat sacrifici i incomprendiments i els castells no sempre han gaudit del reconeixement que avui tenen ni de l'interès que desperten en els mitjans de comunicació.

L'any passat, com un fet esponjàni, en què també van col·laborar alguns membres de la colla barcelonina, nasqueren els Castellers de Sants, la primera colla de barri que sorgeix a la ciutat de Barcelona. Que prosperin totes dues colles encara està per veure, però, de moment, la colla de Sants ja ha arribat als castells de set, i la de Barcelona passa el seu millor moment enguany. Han promès ser bons veïns, però discrepen en una cosa, els de Sants volen actuar per la Mercè, quan els de Barcelona consideren que la categoria adquirida per la plaça de Sant Jaume només admet colles que facin castells de vuit.

Els Castellers de Barcelona volen celebrar l'any del 25è aniversari amb sis jornades, en què convoquen a la capital diverses colles de tot el món casteller. Començaren el

Dos castellers famosos de la colla de Barcelona: la Raquel Cors i Munt i el seu pare, l'Antònio de Poble Nou."

dia 9 de juliol convidant les tres colles més antigues: la Vella del Xiquets de Valls, els Nens del Vendrell i els Castellers de Vilafranca. El dia 24, a la Vila Olímpica, els castellers de Barcelona actuaran amb els Xiquets de la Vila d'Alcover i els Castellers de Sants. El 17 de setembre, ho faran al barri de la Ribera amb els Bordegassos de Vilanova, els Castellers de Terrassa i els Castellers de Castelldefels.

La Mercè del 25è aniversari també serà extraordinària, i per això, el 24 de setembre, acompanyaran els barcelonins tres colles de nou: els Minyons de Terrassa, els Castellers de Vilafranca i els Joves Xiquets de Valls. El 9 d'octubre, a la festa major de Sarrià, actuaran amb els Castellers de Cornellà i els Xiquets de Reus i, el 13 de novembre, a la del Clot, ho faran amb els Xiquets de Tarragona i la Colla Nova del Vendrell.

Any de més aniversaris. Dèiem que el 69 va ser un gran any casteller i no sols pel naixement de la colla de Barcelona. Al Vendrell també volen commemorar el 25è aniversari de l'únic pilar de set amb folre descarregat aquest segle (el 23 de novembre del 1969) i volen convocar per a final d'any una trobada de les cinc colles que avui aixequen castells amb folre, és a dir les cinc colles de nou: Minyons de Terrassa, Joves Xiquets de Valls, Vella dels Xiquets de Valls, Castellers de Vilafranca i Jove del Xiquets de Tarragona, a més d'unes jornades de debat sobre els folres, que van obrir la nova època daurada dels castells.

I si els folres van obrir època, ara afirmen que les manilles de la torre de nou carregada l'any passat n'obriran una de nova. Els autors de la proesa, els Minyons de Terrassa, no han fet encara 25 anys, però sí 15, i també han convocat les cinc colles de nou per actuar en la festa d'aniversari, el dia 18 de setembre. Però encara hi ha més: com tots els anys parells, hi haurà concurs casteller a Tarragona, al qual són convocades totes les colles, encara que algunes no hi vagin perquè són contràries a mesurar els castells amb punts i bases; enguany serà el 2 d'octubre. A l'octubre, i amb motiu d'Expocultura, també volen convocar a Barcelona una macro-trobada de colles.

El sostre dels castells és el cel i, encara que sembli que hi arribin, sempre hi haurà el desig d'anar més amunt. Per tradició i per modernitat, al Camp de Tarragona o a la ciutat de Barcelona.

Xavier Capdevila

Tres de vuit de la Colla Vella dels Xiquets de Valls.